

कारणं जगत इति शेषः यत्र यन्निमित्तं विधिः कर्मकांडः ज्ञाने सति यत्फलं प्राप्यं मंत्रशब्दैः वेदवाक्यैः वाङ्मनसातीतत्वात् अप्रकाशितं ॥ ४ ॥ अर्थशास्त्रं त्रिवर्गशास्त्रं आगमो वेदः मंत्राः इषेत्वादयो वेदांतर्गतास्त द्विर्निर्णयतु यज्ञादिभिः फलं सुखं उपास्यते तत्किं वस्तु कथं केन प्रकारेण वा तस्याभिर्भविता क्वातत्सुखं देशांतरे वा प्रत्यगात्मन्येव वा ॥ ५ ॥ महीजाः स्थावरजंगमाः ॥ ६ ॥ ज्ञानं यतः यस्मिन् विषये ततः ज्ञानात् त दर्थज्ञानार्था मिथ्या प्रवृत्तिस्तदज्ञात्वा प्रवृत्तिस्तदवाप्तये कथं नु कुर्या ॥ ७ ॥ सोऽहं भगवो मंत्रविदे वास्मिनात्मविदिति श्रुतेर्ऋक्सामादिज्ञानेऽपि भूतप्रकृतिवियदाद्युपादानमात्मानं न वेत्ति ॥ ८ ॥ सामान्यशब्दैः अ स्तीत्येवोपलब्धव्यइत्यादिभिः विशेषणैः सत्यं ज्ञानमनंतं विज्ञानमानंदमित्यादिभिः ॥ ९ ॥ यत्र विधिः प्रवृत्त इत्यस्योत्तरमाह यदिति ॥ १० ॥ ज्ञाने फलं यदित्यस्योत्तरमाह इष्टमिति ॥ ११ ॥ यच्चार्थशास्त्रेत्यस्योत्तर

यत्कारणं यत्र विधिः प्रवृत्तो ज्ञाने फलं यत्प्रवृत्तिविधाः ॥ यन्मंत्रशब्दैरुक्तप्रकाशं तदुच्यतां मे भगवन् यथावत् ॥ ४ ॥ यच्चार्थशास्त्रागममंत्रविद्विर्यज्ञैरनेकैरथ गोप्रदानैः ॥ फलं महद्भिर्यदुपास्यते च किं तत्कथं वा भविता क्वातत् ॥ ५ ॥ महीमहीजाः पवनोऽंतरिक्षं जलौकसश्चैव जलं दिवं च ॥ दिवौकसश्चापियतः प्रसूतास्तदु च्यतां मे भगवन् पुराणं ॥ ६ ॥ ज्ञानं यतः प्रार्थयते नरो वै तत्तदर्थं भवति प्रवृत्तिः ॥ न चाप्यहं वेद परं पुराणं मिथ्या प्रवृत्तिं च कथं नु कुर्या ॥ ७ ॥ ऋक्सामसंघांश्च यजुषिचापि च्छंदांसि नक्षत्रगतिं निरुक्तं ॥ अधीत्य च व्याकरणं सकलं शिक्षां च भूतप्रकृतिं न वेत्ति ॥ ८ ॥ समे भवान् शंसतु सर्वमेतत् सामान्यशब्दैश्च विशेषणैश्च ॥ समे भवान् शंसतु तावदेतज्ज्ञाने फलं कर्मणि वा यदस्ति ॥ ९ ॥ यथा च देहाद्यवतेशरीरी पुनः शरीरं च यथाभ्युपैति ॥ मनुर्वाच यद्यस्मिन् यस्य सुखं तदा हुस्तदेव दुःखं प्रवदं त्यनिष्टं ॥ १० ॥ इष्टं च मे स्यादितरच्च न स्यादेतत्कृते कर्मविधिः प्रवृत्तः ॥ इष्टं त्वनिष्टं च न मां भजे तेत्येतत्कृते ज्ञानविधिः प्रवृत्तः ॥ ११ ॥ कामा त्मकाश्छंदसिकर्मयोगा एभिर्विमुक्तः परमश्रुवीत ॥ नानाविधे कर्मपथे सुखार्थी नरः प्रवृत्तो निरयं प्रयाति ॥ बृहस्पतिरुवाच इष्टं त्वनिष्टं च सुखा सुखे च साशीस्त्ववच्छंदतिकर्मभिश्च ॥ १२ ॥ मनुर्वाच एभिर्विमुक्तः परमाविवेश एतत्कृते कर्मविधिः प्रवृत्तः ॥ कामात्मकांश्छंदतिकर्मयोगा एभिर्विमुक्तः परमाददीत ॥ १३ ॥

माह कामेति कामात्मकाः कामप्रधानाः छंदसिवेदे एभिः कामैः कर्मपथे वेदोक्ते लौकिके वा निरयं स्वर्गं नरकं वा एतदाक्षिपत्यर्थेन इष्टमिति इष्टानिष्टे प्रियाप्रिये सुखदुःखे ततः सुखमिष्टं पापं दुःखम निष्टं त्याज्यं सा आशीः प्रार्थना सा च कर्मभिः एनं प्रार्थयितारं अवच्छंदति पूरयति व्याप्नोति एतावदेव पुरुषः प्रार्थयते नान्यत्कर्मफलमस्तीत्यर्थः स्वर्गकामो यजेत श्येनेनाभिचरन् यजेत त्यादेरुत्पत्ति शिष्टस्य तस्यैव फलत्वेन श्रवणात् ॥ १२ ॥ विविदिषंति यज्ञेनेत्यादिवाक्यात् एभिः कामैर्विमुक्तः स न कर्माण्यनुष्ठाय परं ब्रह्म विविदिषोत्पत्त्यादिद्वारा प्रविशेत् एतदर्थमेव कर्मविधिः प्रवृत्तः स्वर्गादिफलश्रवणं तु कामात्मकानेव च्छंदति आदृणोति अतः एभिः कामैर्विमुक्तः परमेवाददीत ब्रह्मज्ञानार्थमेव कर्माण्यनु तिष्ठेन्न भुङ्क्ते फलार्थमित्यर्थः ॥ १३ ॥